

คู่มือสำหรับประชาชน
การบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

กองช่าง องค์การบริหารตำบลวังม่วง
ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง
จังหวัดสระบุรี

คำนำ

ระบบประปาเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีความจำเป็น เพราะเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมใน ชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคภายในครัวเรือนและใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนจะต้องให้ ความสำคัญกับ ระบบประปา เพื่อให้การควบคุมการผลิตน้ำประปาและการบริหารจัดการระบบ ประปาหมู่บ้าน เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นหลักประกันได้ว่า ระบบประปา จะสามารถผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐาน ใน ปริมาณที่เพียงพอ ด้วยต้นทุน ที่ต่ำ ๆ ทั้งยังช่วยให้ระบบประปามีอายุการใช้งานที่ยืนยาว และเกิดความคุ้มค่าทาง เศรษฐกิจและจุดประสงค์ประการสำคัญก็เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลวังม่วง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็น ประโยชน์แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง กับระบบประปาหมู่บ้าน และเป็นแนวทางใน การบริหารกิจการระบบประปาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลวังม่วง

สารบัญ

	หน้า
1.ความหมายของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน	1
2.องค์ประกอบของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน	1
3.คุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน	2
4.ระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษ	4
5.รูปแบบการบริหารกิจการประปา	5
6.การจัดเก็บค่าใช้บริการระบบน้ำสะอาด	7
7.แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด	8
8.แบบฟอร์มการจัดทำรายชื่อบริษัทผู้ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน	11
9.แบบฟอร์มการขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน	12
10.แบบฟอร์มใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ	13
11.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปรายรับ – รายจ่ายประจำเดือน	14
12.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปรายรับ – รายจ่ายประจำปี	15
13.แบบฟอร์มการจัดทำสรุปลักษณะทางการเงินประจำปี	16
14.ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษา	17

ระบบประปาหมู่บ้าน พ.ศ.2548

ความหมายของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

การบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน คือ การดำเนินงานให้ระบบประปาสามารถบริการน้ำสะอาดให้แก่ชุมชนได้อย่างทั่วถึงเพียงพอต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง และมีผลประกอบการให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้การบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้านเริ่มจากการควบคุมการผลิตน้ำประปาให้มี “คุณภาพดี” และมี “ ปริมาณเพียงพอต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง ” และสามารถดำเนินการจำหน่ายประปาให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินงานกิจการประปา ตลอดจนมีการควบคุมรายได้ รายจ่ายของการประปาอย่างรัดกุม สามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส

องค์ประกอบของการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

การที่กิจการประปาชนบทหรือระบบการจัดการน้ำสะอาดจะสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี ก้าวหน้าและยั่งยืน จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1) กลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ ผู้ใช้น้ำทุกคนที่ใช้บริการน้ำจากประปา มีหน้าที่ ดังนี้

- 1.1 คัดเลือกตัวแทนเป็นคณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน
- 1.2 ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของประปาหมู่บ้าน ทั้งนี้ การออกระเบียบ ข้อบังคับของกิจการประปาจะต้องผ่านความเห็นชอบของสมาชิกผู้ใช้น้ำประปาอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกผู้ใช้น้ำประปา โดยจะต้องไม่ขัดกับข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.3 ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้านตลอดจนทั่วทั้ง เมื่อเห็นว่าคณะกรรมการบริหารไม่ดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้
- 1.4 ร่วมมือในการบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้านให้ดำรงอยู่ได้ตลอดไป

2) คณะกรรมการบริหารกิจการประปา

คณะกรรมการบริหารกิจการประปา คือ ตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำเข้ามาเป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคนทำการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านโดยสถานภาพของกรรมการเกิดขึ้นเมื่อวันที่ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ และสิ้นสุดสถานภาพเมื่อ ตาย หมดวาระ ลาออก สมาชิกมีมติให้ออก หรืออื่น ๆ ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านมีหน้าที่หลัก คือ

- 2.1 วางระเบียบใช้บังคับในการบริหารกิจการประปา โดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ
- 2.2 บริหารกิจการประปาให้เป็นไปตามข้อบังคับและให้เกิดความก้าวหน้าและบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงตลอด 24 ชั่วโมง
- 2.3 พิจารณานุญาต หรือ งดจ่ายน้ำให้แก่สมาชิก โดยคำนึงถึงประโยชน์ของกิจการประปา
- 2.4 จัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบและรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกผู้ใช้น้ำตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- 2.5 ควบคุม ดูแล การทำงานของเจ้าหน้าที่ของประปา

2.6 จัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่
งบประมาณของประปาไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของกิจการประปา

3) ผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน

ผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน คือ ผู้ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารกิจการประปา

หมู่บ้าน ให้รับผิดชอบเป็นช่างประจำประปาหมู่บ้าน มีหน้าที่หลัก คือ

3.1 เปิด – ปิด ควบคุมการทำงานของระบบประปาหมู่บ้าน

3.2 ตรวจสอบการบำรุงรักษา และซ่อมแซมระบบประปาหมู่บ้านให้สามารถทำการผลิตน้ำประปา
ได้ อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

3.3 แจ้งสภาพการทำงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบประปาหมู่บ้านให้คณะกรรมการบริหาร
กิจการประปาหมู่บ้านทราบเป็นประจำ

3.4 ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน

3.5 แสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อนำมาใช้หรือพัฒนาระบบประปาหมู่บ้านให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

คุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน

- 1) คณะกรรมการฯ จะต้องเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำจากระบบประปาหมู่บ้านนั้น ๆ
- 2) คณะกรรมการฯ โดยมีจำนวนกรรมการตามที่สมาชิกผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่กำหนด ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 7 คน ประกอบด้วย

2.1 ประธาน

2.2 รองประธาน

2.3 เลขานุการ

2.4 เหมอญญิก

2.5 ผู้ช่วยเหมอญญิก

3) ประธานคณะกรรมการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ส่วนรอง
ประธาน เลขานุการ และเหมอญญิก เป็นบุคคลที่ประธานฯ คัดเลือกขึ้นมาแต่ต้องได้รับความเห็นชอบจาก
สมาชิกผู้ใช้น้ำไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด

4) คณะกรรมการฯ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่ง
ติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

5) คณะกรรมการฯ ทั้งชุดจะหมดสภาพเมื่อ

5.1 หมดวาระการทำงาน

5.2 ประธานลาออก ตาย ย้ายภูมิลำเนา หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง

5.3 ทำผิดข้อบังคับและกฎระเบียบของระบบประปาหมู่บ้าน

5.4 สมาชิกผู้ใช้น้ำลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ

6) เมื่อคณะกรรมการฯ หมดสภาพจะต้องดำเนินการเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ภายใน 15 วัน

7) คณะกรรมการฯ จะต้องคัดเลือกผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้านขึ้นมา ๒ คน โดยพิจารณาคำตอบแทนในอัตราที่เหมาะสม และสามารถถอดถอนผู้ดูแลระบบประปาได้ หากมีเหตุผลสมควร

๘) คณะกรรมการฯ จะต้องจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เป็นรายเดือนและประจำปี และมีหลักฐานพร้อมที่จะให้สมาชิกผู้ใช้น้ำตรวจสอบได้ และต้องแสดงรายรับ – รายจ่าย ของแต่ละเดือนไว้บนแผ่นป้ายในที่สาธารณะ

๙) เงินกองทุน และเงินจากกิจการระบบประปาหมู่บ้าน คณะกรรมการฯ จะต้องนำไปฝากธนาคารในนามของ “กองทุนระบบประปาหมู่บ้านปี.....บ้าน.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....” และการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการ อย่างน้อย ๓ คน เช่นที่รับรอง

๑๐) คณะกรรมการฯ สามารถมีเงินสดไว้สำรองจ่ายยามฉุกเฉินได้ไม่เกิน.....

บาท โดยประธานเป็นผู้รับผิดชอบและการใช้จ่ายจะต้องให้คณะกรรมการฯ รับทราบ

๑๑) ถ้าหากเกิดการผิดพลาดในการใช้จ่ายเงินไม่ว่ากรณีใด ๆ คณะกรรมการฯ จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ

๑๒) เมื่อการประปาหมู่บ้านเรียกเก็บค่าน้ำ ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และอื่นๆ จากผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการฯ จะต้องออกใบเสร็จรับเงินแจ้งรายละเอียด และมีลายเซ็นของประธานบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน และ ผู้เก็บเงินให้ผู้ใช้น้ำเก็บไว้เป็นหลักฐานโดยมีสำเนาเก็บไว้อีก ๑ ชุด

๑๓) ในกรณีผู้ใช้น้ำยื่นรายชื่อ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ชี้แจงข้อข้องใจ คณะกรรมการฯ จะต้องเรียกประชุมผู้ใช้น้ำและชี้แจงภายใน ๗ วัน

๑๔) หากคณะกรรมการฯ ทั้งชุด หรือเฉพาะบุคคลได้รับคะแนนเสียงไว้วางใจไม่ถึง ๒ ใน ๓ ของที่ประชุมให้ถือว่าหมดสภาพ

ระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษ

1. สมาชิกผู้ใช้น้ำทุกรายจะต้องออกเงินคนละเท่าๆ กัน เพื่อตั้งเป็นกองทุนบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน หรือในกรณีที่มีการขายหุ้นทุกราย เพื่อเอาเงินจากการขายหุ้นตั้งเป็นกองทุน สมาชิกผู้ใช้น้ำจะต้องซื้อหุ้นอย่างน้อย ๑ หุ้น แต่ไม่เกิน.....หุ้น และไม่ว่าจะถือหุ้นจำนวนเท่าไรก็มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการประชุมได้เพียง ๑ เสียงเท่านั้น
2. ผู้มีความประสงค์จะขอใช้น้ำจากการประปาหมู่บ้าน จะต้องยื่นแบบฟอร์มคำร้องขอใช้น้ำเสียก่อน จึงจะต่อท่อใช้น้ำได้
3. ผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำภายหลังจากการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและจัดตั้งกองทุนระบบประปาหมู่บ้านแล้วจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเป็นเงิน.....บาท ยกเว้นผู้ที่ย้ายภูมิลำเนาใหม่หรือแยกครอบครัว ใหม่
4. ผู้ใช้น้ำทุกรายจำต้องใช้น้ำผ่านมิเตอร์ และเสียค่าใช้น้ำ หน่วยละ.....บาท
5. การต่อท่อแยกจากท่อเมนเข้าหมู่บ้าน ผู้ใช้น้ำจะต้องทำตามแบบที่การประปาหมู่บ้านกำหนดและจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น
6. การประปาหมู่บ้านมีสิทธิ์ตรวจสอบมิเตอร์วัดน้ำได้ตลอดเวลา และถ้าพบว่ามี การแก้ไขตัดแปลงไป ในทางที่ทุจริต การประปาหมู่บ้านมีสิทธิ์งดจ่ายน้ำ และถ้าผู้ใช้น้ำต่อไปจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน..... บาท และจะต้องจ่ายเงินซื้อมิเตอร์วัดน้ำใหม่
7. ในกรณีที่ผู้ใช้น้ำพบว่ามิเตอร์น้ำชำรุด จะต้องรีบแจ้งคณะกรรมการฯ หรือผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน มิเช่นนั้นจะถือว่าเจตนาไม่บริสุทธิ์ และจะถูกลงโทษตามข้อที่ 6
8. กรณีท่อเมนส่งน้ำรั่ว การประปาหมู่บ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบซ่อมแซมเองทั้งหมด
9. การกระทำใด ๆ ที่ทำให้ทรัพย์สินของการประปาหมู่บ้านเสียหาย หากมีหลักฐานยืนยันได้ผู้กระทำ จะต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดให้แก่การประปาหมู่บ้าน
10. หากผู้ใดเจตนาขโมยน้ำ ใช้น้ำโดยไม่ผ่านมิเตอร์หรือโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม หากมีหลักฐานยืนยันได้ผู้กระทำจะต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดให้แก่การประปาหมู่บ้าน
11. ผู้ใช้น้ำจะต้องชำระค่าน้ำทุกครั้งเมื่อการประปาหมู่บ้านเรียกเก็บ หากค้างชำระติดต่อกันเป็น เวลา.....(วัน/เดือน) จะถูกงดจ่ายน้ำทันที และถ้าจะขอใช้ใหม่จะต้องเสียเงินที่ค้างชำระพร้อม ค่าปรับ อีกเป็นเงิน.....บาท
12. ถ้าผู้ใช้น้ำต้องการเลิกใช้น้ำจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการฯ ทราบเสียก่อน จึงจะถือว่าสิ้นสุดการ เป็นผู้ใช้น้ำหากไม่แจ้งต่อคณะกรรมการฯ ก็จะได้ถือว่ายังคงสภาพเป็นผู้ใช้น้ำอยู่ และจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับและบทลงโทษ

13. ในกรณีสมาชิกผู้ใช้น้ำเกิดความข้องใจในการทำงานของคณะกรรมการฯ ทั้งชุดหรือเฉพาะบุคคล ไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม มีสิทธิ์จะขอเรียกประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อให้กรรมการชี้แจง โดยลงลายมือชื่อของสมาชิกผู้ใช้น้ำ จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดต่อคณะกรรมการ

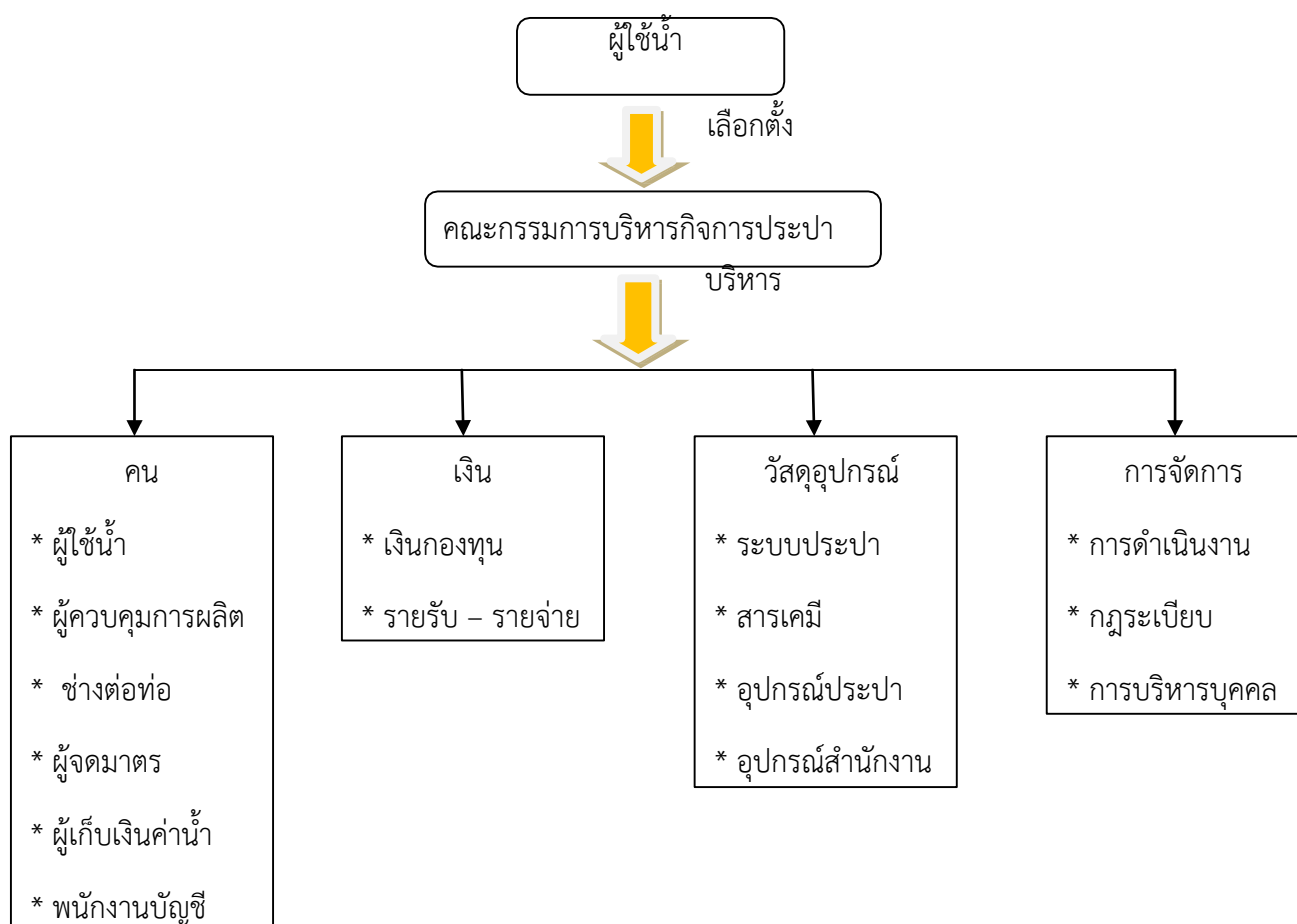
รูปแบบการบริหารกิจการประปา

รูปแบบที่ 1 การบริหารโดยคณะกรรมการบริหารจากการที่ประชาชนมีความต้องการน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน รัฐบาลจึงได้สนับสนุนการก่อสร้างระบบประปาให้ชุมชนเพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อชุมชนได้เป็นเจ้าของ ชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการบริหารกิจการประปา เพื่อบริการน้ำสะอาดแก่ชุมชนได้ อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การบริหารกิจการประปามีการดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ

กิจการประปา

การบริหารรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการบริหารตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้าน พ.ศ.2535 โดยคณะกรรมการบริหารกิจการประปามาจากการเลือกตั้งจากผู้ใช้น้ำ มีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการฯ นี้ มีหน้าที่บริหารกิจการประปาให้สามารถบริการน้ำสะอาดได้อย่างเพียงพอตลอด 24 ชั่วโมง และดูแลควบคุมการผลิตน้ำประปาอย่างครบวงจรโดยไม่ได้พึ่งพางบประมาณจากส่วนของรัฐบาล

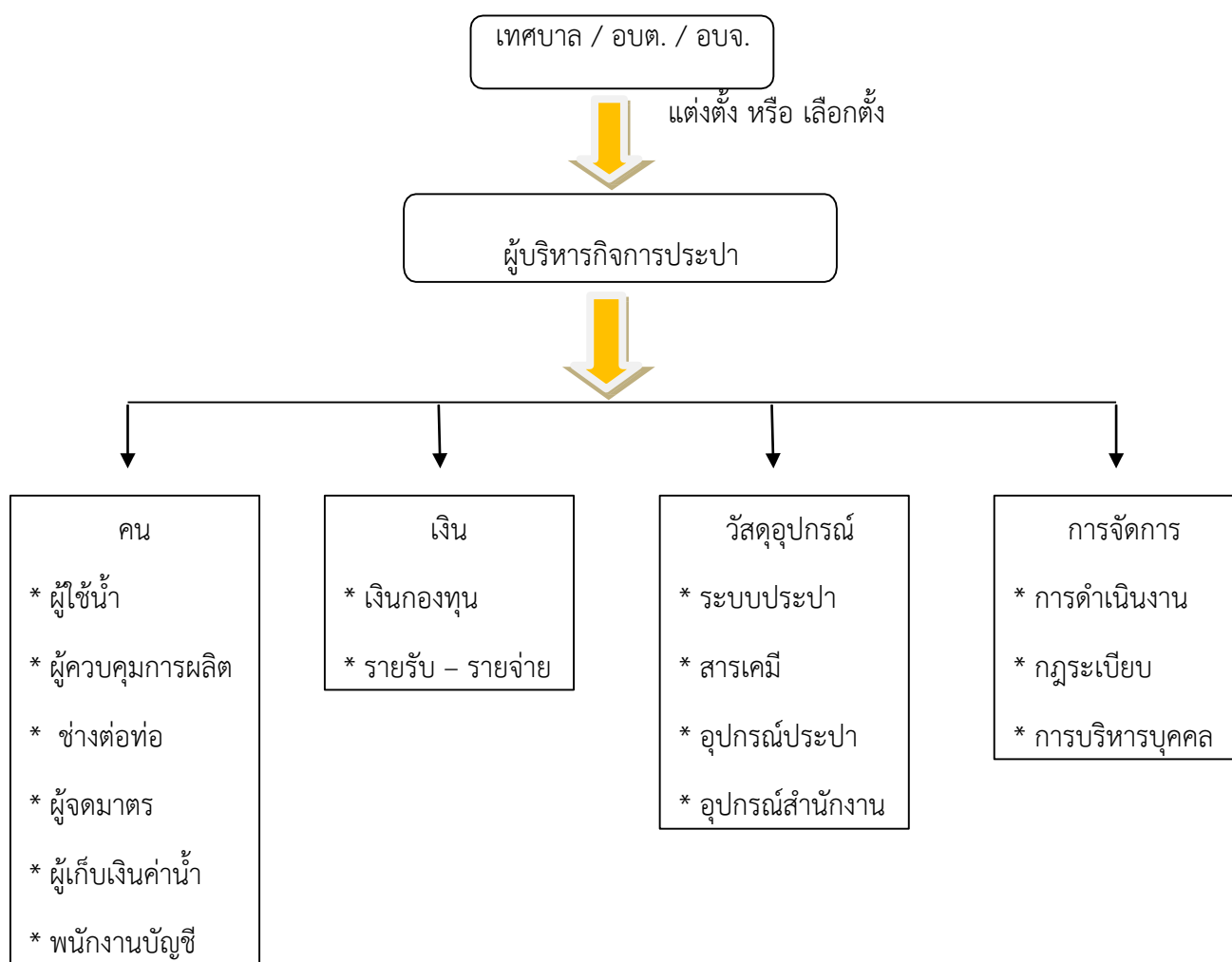
โครงสร้างการบริหารกิจการประปาโดยคณะกรรมการ

รูปแบบที่ 2 การบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล อบต. และ อบจ. ดังนั้น การบริหารกิจการประปาจึงอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารกิจการประปาจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งให้มีหน้าที่บริหารกิจการประปาเพื่อบริการน้ำสะอาดได้อย่างเพียงพอตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งดูแลควบคุมการผลิตน้ำประปาอย่างครบวงจร โดยใช้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โครงสร้างการบริหารกิจการประปาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดเก็บค่าใช้บริการระบบน้ำสะอาด

ในการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้จะขาดสิ่งสำคัญที่จะกล่าวถึงมิได้ นั่นคือการจัดทำบัญชีและการเก็บสถิติข้อมูล บัญชีจำเป็นจะต้องใช้ในกิจการระบบประปาหมู่บ้าน พอจะแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

- บัญชีรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อทราบถึงจำนวนผู้ใช้น้ำที่แน่นอนและสามารถจะคำนวณหาปริมาณน้ำ ที่จะต้องใช้ในแต่ละวันได้ ทำให้เราสามารถกำหนดระยะเวลาในการสูบน้ำได้
- บัญชีกองทุนระบบประปาหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงกองทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้าน
- บัญชีบันทึกการวัดมิเตอร์ เพื่อใช้ในการคิดค่าใช้น้ำ
- ใบเสร็จรับเงิน เพื่อออกให้เป็นหลักฐานในการชำระเงินต่าง ๆ
- บัญชีลูกหนี้ค้างชำระค่าน้ำ เพื่อจะได้เก็บค่าน้ำได้ตามกำหนดเวลาที่นัดหมาย
- บัญชีรายรับ - รายจ่าย ประจำเดือนและประจำปี เพื่อให้ทราบถึงสถานะการเงินในแต่ละปี จะได้นำมาประกอบในการวางแผนบริหารกิจการระบบประปาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สรุปผลสถานะทางการเงิน เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ มีผลกำไรหรือขาดทุนอย่างไร และปัจจุบันมีเงินกองทุนอยู่เท่าไร

แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด

ในการบริหารการมีส่วนร่วมในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด หรือที่เรียกว่า “การเตรียมชุมชน” นั้น เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของประชาชน ก่อนเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบประปา โดยมีวัตถุประสงค์ในหลายประการ กล่าวคือ

- เพื่อให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมาประชุมร่วมกัน เพื่อปรึกษาหารือ
 - เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดทิศทางการบริหาร
 - เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการประปา เช่น ต้องยอมรับว่าจะต้องมีการก่อสร้าง การวางท่อ อาจทำให้การคมนาคมไม่สะดวกจากการก่อสร้าง
 - เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในการที่จะได้ใช้น้ำประปา เช่น ค่ามาตรวัดน้ำ ค่าน้ำประปา ค่าเดินท่อภายในบ้าน ค่าบริการรายเดือน และอื่น ๆ
 - เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งจะก่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม
 - เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารกิจการประปา หากเป็นการบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำงานผ่านผู้ที่เลือกตั้งเข้าไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - เพื่อให้การบริหารกิจการประปาประสบผลสำเร็จ ตั้งแต่การก่อสร้างระบบประปาจนกระทั่งประชาชนได้รับการบริการน้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคบริโภค
- การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถมีส่วนร่วมตั้งแต่ก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง และ

ภายหลังการก่อสร้างระบบประปา ดังนี้

ก่อนการก่อสร้าง

- เข้าร่วมประชุมเพื่อจะได้รับทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างระบบประปา
- ให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมอย่างไร
- มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการทำงาน เช่น แนวการเดินท่อประปา เป็นต้น
- ได้สอบถามข้อสงสัยเรื่องเกี่ยวกับระบบประปา
- เลือกตั้ง แต่งตั้ง หรือคัดเลือก คณะกรรมการบริหารกิจการประปามาทำงาน
- อำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และผู้รับเหมาที่เข้ามาสำรวจ เตรียมการก่อสร้าง

ระหว่างการก่อสร้าง

- ช่วยเป็นหูเป็นตา ดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการก่อสร้าง
- สังเกตการณ์ทำงาน วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนการก่อสร้างของผู้รับเหมาก่อสร้างหากคิดว่าจะไม่เหมาะสม ถูกต้อง ให้แจ้งผู้รับผิดชอบ หรือคณะกรรมการตรวจการจ้าง
- ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลในการทำงานและอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับเหมาก่อสร้างและเจ้าหน้าที่
- ให้ความร่วมมือจัดหาแรงงาน เพื่อรับจ้างการทำงาน
- รับทราบ เสนอความคิดเห็นในการร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารกิจการประปา กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้การเลือกตั้งไปเป็นตัวแทนร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับ
- จ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่ามาตรวัดน้ำ ค่าต่อท่อ เป็นต้น
ภายหลังการก่อสร้าง
- มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการประปา เช่น สมัครงานเป็นผู้ควบคุมการผลิต สมัครงานเป็นเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานประปา เป็นต้น
- ดูแลตลอดส่ง ช่วยเป็นหูเป็นตา หากพบว่ามีปัญหาอุปสรรค เช่น ท่อแตก ท่อรั่ว หม้อแปลง ไฟฟ้าระเบิด น้ำท่วม มีผู้ขโมยใช้น้ำ ไฟฟ้าลัดวงจร อุปกรณ์ใช้งานไม่ได้ เป็นต้น
- ปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของผู้ใช้น้ำ หลังจากเริ่มดำเนินการให้บริการ เช่น
 - การขอใช้น้ำ
 - การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ
 - การเข้าร่วมประชุม
 - การดูแลตลอดส่งการทำงานของผู้ควบคุมการผลิตน้ำประปา ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานประปา และผู้บริหารกิจการประปา
 - ติดตามผลการดำเนินการบริหารกิจการประปา
 - เสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการและบริการ
 - เสนอความคิดเห็นเรื่องผลประโยชน์ และค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริหารกิจการประปา ผู้ควบคุมการผลิต และผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน
 - เสนอความคิดเห็น ความเหมาะสมของการคิดค่าน้ำ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมต่างๆ ของการประปา
- มีส่วนร่วมซ่อมแซมแก้ไขระบบประปา เช่น
 - น้ำท่วม ช่วยเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ เคลื่อนย้ายพลอย
 - ไฟไหม้ ช่วยดับไฟ ป้องกันไฟไหม้
 - ท่อแตก ท่อรั่ว ช่วยซ่อมแซม ขุดดิน ฝังท่อ
 - ช่วยทำความสะอาดถังกรอง ล้างท่อถังสูง ถังถังตกตะกอน
 - ดูแลตกแต่งรอบบริเวณที่ตั้งระบบประปา เช่น ช่วยตัดต้นไม้ ถางหญ้า ปลูกลูกไม้

- ดูแลสิ่งก่อสร้าง ทำความสะอาด
- มีส่วนร่วม ช่วยดูแล เฝ้าระวังแหล่งน้ำ
 - ดูแลไม่ให้มีการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ
 - กำจัดวัชพืช สิ่งปฏิกูล
 - ไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงใกล้แหล่งน้ำ
 - ขุดลอกป้องกันน้ำท่วม
- เฝ้าระวัง สังเกตคุณภาพน้ำประปา
 - สังเกตคุณภาพน้ำ ถ้ามีกลิ่นเหม็น ชุ่น มีสนิมเหล็กติดภาชนะ มีรสไม่ดี มีสีขุ่น หรือ มีสิ่งแปลกปลอมให้แจ้งการประปาทราบ
 - ถ้าพบท่อแตก ท่อรั่ว ให้รีบแจ้งการประปาให้แก้ไข เพื่อป้องกันไม่ให้มีสัตว์ เชื้อโรค หรือ สิ่งแปลกปลอมเข้าไปปนเปื้อนในท่อจ่ายน้ำประปา
- หากมีการก่อสร้างอื่นๆ ใกล้แนวท่อจ่ายน้ำประปา ต้องระวังการขุดเจาะ หรือการกระทบกระเทือนต่อท่อจ่ายน้ำประปา

ทั้งนี้ การบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการระบบน้ำสะอาด มีแนวทางการประเมินผล ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

หลักการ	วิธีการดำเนินการ	แนวทางการประเมินผล
Starting Early (การเริ่มต้นเร็ว)	*ประชุมเพื่อรับฟังความเห็นในการจัดทำระบบน้ำสะอาดหรือประปาชุมชนหรือหมู่บ้านภายในระยะเวลาที่รวดเร็วก่อนการดำเนินการ	*อปท./หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นก่อนการดำเนินโครงการภายในระยะเวลาก่อนการดำเนินการที่เหมาะสม
Stakeholders (ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง)	*มีการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่ใช้น้ำประปา	*มีการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงหรือไม่
Sincerity (ความจริงใจ)	ผู้บริหารหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความจริงใจ / โปร่งใส ในการดำเนินการ และมีการเรียกประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด	*ผู้บริหารหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความจริงใจ / โปร่งใส ในการดำเนินการ และมีการเรียกประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือไม่
Suitability (วิธีการที่เหมาะสม)	*มีวิธีการเรียกผู้ที่เกี่ยวข้อง	*การจัดประชุมใช้วิธีการที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น สถานที่ / เวลา เป็นต้น

ปรึกษาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

เลขที่สมาชิก	ชื่อผู้ใช้น้ำ	บ้านเลขที่	จำนวนผู้ใช้น้ำ	หมายเลขมิเตอร์ (อยู่บริเวณด้านข้างหน้ามิเตอร์)

(คณะกรรมการฯ เขียนไว้สมุดและกระดานเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุก ๆ ปี)

แบบฟอร์มการขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน

แบบฟอร์มขอใช้น้ำประปา

ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
มีความประสงค์ขอใช้น้ำประปาหมู่บ้าน/ชุมชนแห่งนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่
คณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้านได้กำหนดไว้ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น
(หมายเหตุ: ต้องลงชื่อในแบบฟอร์มขอใช้น้ำประปาก่อน พร้อมจ่ายเงินค่าสมัคร จึงมีสิทธิ์ต่อน้ำใช้ได้)

ลงชื่อ.....
(.....)
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ความเห็นของคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นควรให้รับเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ และใช้น้ำจากประปาหมู่บ้านแห่งนี้ได้
โดยผู้ยื่นขอจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเป็นจำนวนเงิน.....บาท และจะต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนประปา
หมู่บ้านเป็นจำนวนเงิน.....บาท

ลงชื่อ.....
(.....)
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

(ให้ผู้ใช้น้ำลงชื่อสมัครครัวเรือนละ 1 แผ่น)

แบบฟอร์มใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ

ใบเสร็จรับเงิน

เล่มที่.....

เลขที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ระบบประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ได้รับเงินจาก [] นายบ้านเลขที่.....

[] นาง

[] นางสาว

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
(1) ค่าน้ำ จำนวนที่ใช้.....ม3 เป็นเงิน	
(2) ค่าธรรมเนียม	
(3) ค่า.....	
(4) ค่า.....	
รวมเป็นเงิน	

ลงชื่อ.....

(.....)

(ผู้เก็บเงิน)

ลงชื่อ.....

(.....)

(ประธาน)

(คณะกรรมการส่งเสริมเพื่อออกใบเสร็จให้เป็นหลักฐานการรับ-จ่ายเงิน)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุป รายรับ - รายจ่ายประจำเดือน

สรุปรายรับ - รายจ่ายประจำเดือน

เดือน.....ประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รายรับ ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ถึง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1. เก็บค่าน้ำ	
2. เก็บค่าน้ำค้างชำระ	
3. ค่าธรรมเนียม	
4. ค่า.....	
5. ค่า.....	
6. ค่า.....	
รวมรายรับ	

รายจ่าย ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ถึง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1. ค่ากระแสไฟฟ้าตามใบเสร็จ เล่มที่.....เลขที่.....	
2. ค่าตอบแทนผู้ดูแลประปา	
3. ค่าตอบแทนกรรมการ	
4. ค่า.....	
5. ค่า.....	
6. ค่า.....	
รวมรายจ่าย	

(คณะกรรมการฯเขียนใส่สมุดและกระดาดเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุก ๆ เดือน)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุปรายรับ - รายจ่ายประจำปี

สรุปรายรับ - รายจ่ายประจำปี

ประจำปี.....ประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
ตั้งแต่ เดือน..... พ.ศ. ถึง เดือน..... พ.ศ.

เดือน	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	กำไร (บาท)	ขาดทุน (บาท)	หมายเหตุ
มกราคม					
กุมภาพันธ์					
มีนาคม					
เมษายน					
พฤษภาคม					
มิถุนายน					
กรกฎาคม					
สิงหาคม					
กันยายน					
ตุลาคม					
พฤศจิกายน					
ธันวาคม					
รวมทั้งสิ้น					

(คณะกรรมการฯเขียนใส่สมุดและกระดาดเพื่อติดประกาศไว้เป็นหลักฐานทุก ๆ ปี)

แบบฟอร์มการจัดทำสรุปลงทุน ผลสถานะทางการเงินประจำปี

สรุปลงทุนสถานะทางการเงิน

ประปาหมู่บ้าน บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....ประจำปี.....

กำไร	จำนวนเงิน.....บาท
▪ เข้ากองทุนประปาหมู่บ้าน	จำนวนเงิน.....บาท
▪ ปั่นผลกำไรสมาชิก	จำนวนเงิน.....บาท
▪ ขยายกิจการประปา	จำนวนเงิน.....บาท
▪ พัฒนาหมู่บ้าน	จำนวนเงิน.....บาท

ขาดทุน	จำนวนเงิน.....บาท
▪ เรียกเก็บเงินจากสมาชิกเพิ่ม จำนวน.....ราย	จำนวนเงิน.....บาท
▪ ขายหุ้นให้แก่สมาชิกเพิ่ม จำนวน.....หุ้น	จำนวนเงิน.....บาท

ยอดกองทุนรวมประปาหมู่บ้าน = บาท